

Dumitru MANOLACHE

MISTERIOASA CURTE BRÂNCOVENEASCĂ DE LA OBILEȘTI

Una dintre cele mai discrete, misterioase și prețuite curți domnești ale Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, mai puțin cunoscută de publicul larg, a fost cea de la Obilești, din sudul țării. Ea a fost ridicată pe un ostrov, între două brațe ale râului Mostiștea, în actualul județ Călărași. Aici se retrăgea domnul adesea la odihnă și meditație singur, cu familia sau cu parte din curte, pentru perioade mai lungi sau mai scurte. Aici își primea uneori ambasadorii sau asculta în taină rapoartele iscoadelor, care îi aduceau vești de la Înalta Curte sau de prin cancelariile Europei.

La circa 62 km de București, între Gurbănești și Valea Argovei, județul Călărași, se află localitatea Siliștea. Pe vremuri, aceasta se numea Obileștii vechi. În dreptul satului, pe un ostrov aflat între două brațe ale râului Mostiștea, între 1710-1712, Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu avea să-și ridice un impresionant palat, înconjurat din toate părțile de ape. Sub el, a zidit un uriaș beci. „Palatul de la Beci”, „Dealul Beciului” sau „La Beci”, cum era cunoscut locul, trăiește și astăzi în amintirea siliștenilor.

Curtea cu turn de observare

Impunătoarea curte domnească de la Obilești a fost înălțată pe proprietatea de peste 10.000 ha de pământ, vii, heleștee, sate etc. din zonă, pe care domnitorul o primise de la Șerban Vodă Cantacuzino (1678-1688) care, la rândul-i, cumpăraseră hotarul Bieleștenilor, după cum ne-a mărturisit părintele Ion Bădica, parohul satului Siliștea, de la niște fii ai lui Nedelcu Cluceru. Nicolae Iorga vorbește și el de satul Obilești, cu tot hotariul și cu heleșteul, cu morile și cu tot venitul, împreună cu alte obcine cumpărate pe valea Mostiștei, care a fost întărit de domnie lui Constantin Brâncoveanu. Curtea și palatul de la Obilești îi erau destinate, încă din 1707, lui **Radu (Răducu)**, cel de-al treilea fiu al voievodului, născut în 1690, logodit cu fata lui Antiohie Cantemir Vodă, cu care nu a apucat să se căsătorească, deoarece și-a găsit și el sfârșitul mucenicesc în 1714.

Într-o inedită scrisoare, publicată în 1935 de Nicolae Iorga în tomul XVI din „Memoriile Secțiunii Istorice” ale Academiei Române, Radu pomenește de Obilești într-un Catastisal de moșaile ce mi-au dat dumnealui, tata, însă întâi Obileștii și împrejurul Obileștilor, și altele, precum scriu...

După decapitarea Brâncovenilor, palatele de la Mogoșoaia, Potlogi și Obilești, precum și casele din Șcheii Brașovului au fost jefuite, iar bunuri de preț (haine, covoare, stofe, porțelanuri, vesela de argint, cărți rare, 2.000 de medalii de aur bătute pentru sărbătorirea a 25 de ani de domnie și 60 de viață, coroana voievozilor Țării Românești, giuvaeruri de 500 de taleri etc.), încărcate în 40 de care, au luat drumul

Familia Sfântului Martir Brâncoveanu. Frescă de la Mănăstirea Hurezi

Stambulului.

După martirica moarte a familiei voievodale, întinsele domenii de pe valea Mostiștei au rămas în continuare în posesia Brâncovenilor, trecând, după stingerea familiei, în 1832, în posesia moștenitorilor colaterali, Bibeștii, după cum aflăm din volumul IV al „Marelui dicționar geografic al României”, din 1901.

La începutul secolului al XX-lea, George Ioan Lahovari scria următoarele despre impunătorul palat de la Obilești, în lucrarea pomenită mai sus: După ducerea lui Brâncoveanu la Constantinopol, palatul (a – n.n.) căzut în ruine și a rămas numai beciul de sub palat, ale cărui urme se văd și azi. Pe acest deal Brâncoveanu a avut observator de unde privea în București.

Istoriisirele părintelui Bădica

Referitor la acest palat, părintele paroh Ion Bădica din Siliștea, un pasionat și bun cunoscător al istoriei zonei, ne-a declarat: Insula, cea mai mare înălțime din zonă, are o suprafață de aproximativ 22-25 ha. Acolo și-a ridicat, strategic, voievodul martir Brâncoveanu palatul. Accesul dinspre sat pe insulă se făcea pe un pod suspendat. Prin 1976, am avut prilejul să văd parte din ruinele curții domnești, cu prilejul lucrărilor de conservare a beciului. Aici, Brâncoveanu avea cel mai mare depozit de vinuri din zonă. Acum se mai vede doar urma unei gropi, aflată la intrarea în beci. În perioada comunistă, insula a fost cultivată de CAP, accesul pe ea făcându-se pe trei drumuri de pământ. În 1983, odată cu lucrările de amenajare a râului Mostiștea, a crescut nivelul apei și insula nu a mai putut fi lucrată. Astăzi este complet sălbatică. Tradiția locală spune că din acest beci porneau pe sub râu mai multe tuneluri, unul dintre ele ducând până la „Malul bătăliei”, din satul vecin Valea Argovei, locul unde, la 1812, s-a purtat una din marile bătălii ruso-turce. Se spune

că în acest palat ar fi locuit domnițele voievodului și ale marilor boieri, până la vremea la care urmau să se mărite. Ar fi fost un fel de pension, în care se pregăteau pentru viață. Se mai spune că Sfântul Constantin Vodă Brâncoveanu prefera să vină foarte des aici, mai ales primăvara, prin luna lui mai. A iubit foarte mult această curte, care prezenta o mare siguranță, dar și o oază de liniște. Rămânea aici uneori chiar și câte o săptămână sau două. Tradiția spune că la Obilești voievodul se întâlnea deseori cu emisari sau oaspeți veniți de la Înalta Poartă, și nu numai, cu ambasadori, căci locul este mai aproape de Dunăre decât Bucureștiul sau Mogoșoaia. Peste fluviu, se afla cetatea turcească Turtucaia. Și tot aici primea rapoartele discrete ale iscoadelor, care îl informau despre ce se întâmpla la Înalta Poartă, ce intrigi se mai urzesc prin cancelariile europene, ce mișcări fac, dincolo de Dunăre, armatele turcești. De aici își trimitea solii spre cancelariile vremii etc. Au fost perioade când Țara Românească a fost condusă de domn din acest palat! După martirizarea Brâncovenilor, curtea a rămas în părăsire. De la preoții bătrâni ai satului am aflat și eu, cum aflaseră și ei de la preoții dinaintea lor, că la 1821, în timpul Revoluției lui Tudor Vladimirescu, colonelul turc Chehaia Bey a venit de la Turtucaia cu o unitate militară pentru a interveni în conflict. A stat aici, la palatul părăsit al lui Brâncoveanu, cinci zile. Primind veste că Tudor Vladimirescu a fost omorât la marginea Târgoviștei, colonelul a părăsit palatul, nu înainte de a-i da foc. La 1860, domnița Zoe Brâncoveanu, cu cărămizile scoase din ruinele palatului de pe insulă, a ridicat două biserici cu același hram, „Sfântul Nicolae”, una în satul nostru, Siliștea, și cealaltă la Valea Argovei, ne mărturisește părintele.

Săpăturile din „Dealul Beciului”

Mergând mai departe cu investigația noastră, încercând să aflăm și alte date și informații despre acest palat mai puțin cunoscut al Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, am ajuns la Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, ai cărui cercetători Carol König, Sergiu Iosipescu și locotenent-major Dan Căpățână au efectuat, în campania de cercetare din 1976-1977, săpături arheologice în ostrovul „Dealul Beciului”. Prin amabilitatea domnului director comandor Olimpiu Glodarenco, al doamnei Tudorița Toader de la Biroul relații publice și al domnului Cornel Andonie, cărora le mulțumim pentru ajutor, am intrat în posesia unor informații, fotografii, planșe și hărți inedite, referitoare la această curte domnească. Din raportul preliminar al campaniei de săpături, care au dat la iveală „doar o mică parte” din amenajarea palatului, publicat în numărul 12/1979 al Revistei „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară”, aflăm că la Obilești este atestată, la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui

Aspecte din timpul săpăturilor arheologice

de-al XVIII-lea, existența unor curți domnești ale principelui Constantin Brâncoveanu; în timpul săpăturilor, la adâncimi variind între 2,05 și 2,75 m sub nivelul general al solului, au fost descoperite zidurile unui turn locuință patru-later, precum și o porțiune a palisadei împrejmuitoare, realizată din mari țăruiși de lemn, groși de 0,30 m, paralelă laturii sud-vestice a clădirii. Turnul locuință își află analogii mai degrabă printre culele oltenice, decât în eleganțele foșoare brâncovenești, rolul său fiind, probabil, de observator militar al drumului în josul Mostiștei, către schela Cornățelului și vadul Siliștei; fundațiile construcției patruleter au

grosimi cuprinse între 0,90 m și 1,3 m, ele fiind realizate din cărămizi puse pe lat. Cercetările au mai pus în evidență faptul că distrugerea și incendierea curții domnești, dovedită arheologic, s-a produs la o dată greu de precizat, oricum, după 1719, dar înainte de transformarea satului în „siliște”.

Trezvire la loc frumos și desfătat

În același raport, se face referire și la ambianța specific brâncovenească, a eleșteelor, grădinilor și pădurii, după frecvențele însemnări ale logofătului Radu Greceanu, care mai spune că aici, la Obilești, marele domn, singur sau cu întreaga curte, în tot timpii când avea vreme, primăvara, pentru o trezvire, mai mult se obișnuise a merge fiind și loc foarte frumos și desfătat. Așa s-a întâmplat, mai ales primăvara, în anii 1697, 1699, 1701, 1703, 1706 și 1712. Din fugarele notații de pe Foletul novel scrise la Obilești, răzbat preocupările de gospodar ale lui Constantin vodă, legate de transumanța turmelor spre bălțile dunărene de la vărsarea Mostiștei, precizează și Sergiu Iosipescu.

Cronicile vremurilor consemnează un episod interesant, consumat la 5 iulie 1703, legat de palatul de la Obilești. În această zi, marele domn ajungea la Turtucaia, întorcându-se de la Adrianopol, unde fusese chemat de sultan. Cei peste 600.000 de taleri înmânați demnitarilor turci și calitățile lui diplomatice de excepție îi asigurase, pentru a doua oară, hatîșeriful prin care era numit pe viață domn al Țării Românești. La Turtucaia, a fost întâmpinat de fiul său Constantin și de Mitropolitul țării. După ce a trecut Dunărea, la Oltenița, a făcut un popas la palatul din Obilești.

Într-un plan al curții brâncovenești, reconstituit de academiciantul Virgil Drăghiceanu, observăm indicat bastionul foșor, poziționarea palatului, a grajdurilor și a celorlalte acareturi ale curții din ostrov, înconjurate de palisadă. Iar din harta stolnicului Constantin Cantacuzino, „Index Geographicus”, publicat la Padova în 1700, aflată în cabinetul de hărți al Bibliotecii Academiei Române, descoperim poziționarea ostrovului și a palatului lui Brâncoveanu de la Obilești.

Zidurile de sub pământ

De Paști, la palatul din insulă

Din numeroasele informații și relatări care răzbat din „Revoluțiile Valahiei”, a lui Anton Maria del Chiaro, „Anonimul brâncovenesc” și alte documente ale vremii, se pot reconstitui, astăzi, fragmente credibile din viața voievodului, a familiei sale și a curții, așa cum, cu siguranță, s-au desfășurat ele și la palatul de la Obilești. Din jurnalul lui Brâncoveanu, de pildă, aflăm că de Paști, atunci când nu mergea la Mănăstirea Hurezi sau la Dintr-un lemn, venea la Obilești, unde, după cum relatează secretarul său Del Chiaro, principele revărsa daruri: boierul capătă o blană de sobol, patru jumătate coți de postav și zece colți de atlas, străinii și secretarii, până la 60 de galbeni, iar principesa dăruia instructorului copiilor săi o cămașă lungă până în pământ, după moda turcească, cusută cu flori de mătăasă albă, o pereche de indispensabili cu brâu colorat, și o basma, de asemenea cu flori de mătăasă, obișnuind să înfășure în batistă un număr de galbeni ungurești de aur...

Din „Anonimul brâncovenesc” aflăm, de asemenea, că domnul venea la Obilești și la culesul viilor: În vreme ce mersese la satul măriei sale, la Obilești, unde eleșteu este și plimbare foarte frumoasă de primăvară, unde nu o dată, ci de multe ori zicea măria-sa: că estimp numai a plimbărilor griji vom avea din Obilești în București, deacii în Mogoșoaia, deacii în Potlogi, deacii în Târgoviște, vom trece vara și de toamnă la vii vom merge, unde ni se va părea. Și tot din acest document aflăm cum un agă împărătesc vine la Obilești fără veste, neștiind nici capicheaielile domnului, care era la Odriiu, care avea poruncă împărătească îndată să-l ridice pe domn, să-l ducă la Cerneți, și cu mare grabă făcură gătire cum s-au putut 3-4 zile.

Iată cum descrie Del Chiaro toasturile la ospețe: În timpul toasturilor, toți comesenii se ridică în picioare, cu excepția Mitropolitului. Primul închina Mitropolitul în sănătatea Domnului. Al doilea toast este pentru „Împărat”. Apoi Domnul bea în sănătatea fiecărui boier, în ordinea cinurilor. Libațiunile durau vreo trei ore, ultimul pahar era întru slava Lui Dumnezeu.

La mesele lui Brâncoveanu, vinurile și lichiorurile, vuticile, erau dintre cele mai alese din Europa, vara, apa și vinul fiind răcite cu gheața păstrată din iarnă în leghite, adică în beciuri speciale, îngrijite de ghețariu. La sfârșitul meselor, se sorbea

cafeaua. Nu lipseau nici țiganii muzicanți, care interpretau muzica națională a Domnului, cu zicăturile ei vechi, însoțite de jocuri zgomotoase, dar și cântece cu influențe turcești. Când ajungeau pașii turcești la curtea Domnului, își aduceau cu ei mehterhanalele lor, care le cântau la chindie, măscăricii și pehlivanii făcându-și și ei numerele. De la mesele de sărbători, nu lipseau plăcintele cu răvașe, mâncărurile alese din carne de pasăre, vânat, șalăul sau bibanul, ostropialele, salaturile, dulcețurile și chiar scoicile și melcii. La final, săracii locului, robii țigani, servitorii și ostașii mâncau și beau până mistuie ce a rămas de la mesele bogaților.

Așadar, curtea domnească de la Obilești a fost un loc privilegiat în preferințele voievodului martir care, la 15 august 1714, cădea răpus,

Contrafort descoperit pe insulă

împreună cu fii săi, sub securea turcului, fără să-și lepede credința ortodoxă.

Facă Dumnezeu ce-o vrea! / Chiar pe toți de ne-ați tăia / Nu mă las de legea mea... , răsună și astăzi pe valea Mostiștei, la Obileștii vechi, ca o verticală mărturisire creștină, versurile Baladei Sfântului și Marelui Domn Constantin Brâncoveanu...

Notă: Fotografiele din timpul săpăturilor arheologice, din campania de cercetare 1976-1977, efectuate de Carol König, Sergiu Iosipescu și locotenent-major Dan Căpățână, provin din fototeca Muzeului Militar Național „Ferdinand I”, iar schițele și hărțile sunt reproduse din Revista „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară”, numărul 12/1979.

THE MYSTERIOUS MANSION OF BRÂNCOVEANU'S FAMILY FROM OBILEȘTI

A discreet, mysterious and appreciated mansion of Saint Voivode Constantin Brâncoveanu is the one from Obilești, which was placed in the south of our country. It is less known by the public. It was placed on an ait between the two arms of the river Mostiștea now in the county Călărași. Here he stayed by himself or with his family for long or short periods of time for rest and meditation. Sometimes he received here ambassadors.

Keywords: Constantin Brâncoveanu, Obilești Mansion, river Mostiștea, Nicolae Iorga, George Ioan Lahovari

NOTĂ

1 Redactor, „Ziarul Lumina”.